

ΣΩΜΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2003

ΤΕΥΧΟΣ 15

Προσκοπικά Βήματα

Ήθη & έθιμα των
Χριστουγέννων

Ηθη και έθιμα των Χριστουγέννων από όλο τον κόσμο ...

Σ'ολο τον κόσμο υπάρχουν χριστουγεννιάτικα έθιμα. Ένα διεθνές έθιμο είναι το στόλισμα του χριστουγεννιάτικου δέντρου που συμβολίζει τη χαρά των Χριστουγέννων. Ας δούμε όμως κι άλλα:

Έθιμα απ' όλο τον κόσμο

Σουηδία: Την αυγή της 13ης Δεκεμβρίου η "Λουτσία" -σύμβολο του φωτός- συνήθως το μεγαλύτερο κορίτσι του σπιτιού, φορώντας ένα μακρύ λευκό χιτώνα και ένα στεφάνι από αναμμένα κεριά στα μαλλιά, πηγαίνει από σπίτι σε σπίτι, προσφέροντας ζεστό καφέ και κουλουράκια, ενώ τραγουδά παλιά κάλαντα με τον σκοπό του λαϊκού ναπολιτάνικου τραγουδιού "Σάντα Λουτσία". Οι θρύλοι της Λουτσίας γεννήθηκαν στις Σουρακούσες της Σικελίας περίπου κατά το έτος 300 μ.Χ. Σε μερικές επαρχίες της Σουηδίας οι κάτοικοι των χωριών συνηθίζουν ανήμερα τα Χριστούγεννα να ρίχνουν έξω από τα σπίτια και τα χωράφια τους σιτάρι, για να γιορτάσουν μαζί τους και τα πουλιά.

Αγγλία: Σε μερικές βρετανικές περιοχές το έθιμο του γλεντιού σε κήπους με μηλιές την παραμονή των Χριστουγέννων είναι μια παραλλαγή μιας ειδωλολατρικής τελετής. Αφού σκοτεινιάσει, οι αγρότες πηγαίνουν στα περιβόλια, σχηματίζουν παρέες γύρω από τα παλαιότερα δέντρα και πίνοντας μύρα τραγουδούν τα κάλαντα. Πυροβολούν στα κλαριά για να διώξουν τα κακά πνεύματα και πριν από χρόνια άφηναν τριγύρω γλυκίσματα για να καλοπιιάσουν τα πνεύματα και να εξασφαλίσουν καλή σοδειά.

Γιουγκοσλαβία: Οι Γιουγκοσλάβες νοικοκυρές έχουν ένα ευγενικό αλλά βρώμικο έθιμο: Ραντίζουν τα τραπέζομάντιλα τους με κρασί για να μη ντραπούν οι φιλοξενούμενοί τους αν λερώσουν κάποιον.

Ρωσία: Είχαν τη συνήθεια, τη νύχτα των Χριστουγέννων, να ντύνουν στ' άσπρα μια κοπέλα του σπιτιού και να τη βάζουν να παριστάνει την Παναγία.

Σικελία: Οι χωρικοί βγάζουν τα μεσάνυχτα των Χριστουγέννων νερό από τα πηγάδια και ραντίζουν τα ζώα τους, γιατί πιστεύουν ότι το νερό αυτό είναι αγιασμένο, επειδή την ίδια ώρα γεννιέται και ο Σωτήρας του κόσμου.

Σαρδηνία: Στη Σαρδηνία πιστεύουν ότι όποιος γεννηθεί τη νύχτα των Χριστουγέννων και μάλιστα τα μεσάνυχτα, φέρνει την ευλογία του Θεού όχι μόνο στους δικούς του αλλά και στους γείτονες των επτά σπιτιών που βρίσκονται πιο κοντά στο δικό του.

Ισπανία: Στη Βαρκελώνη τον Μεσαίωνα είχαν ένα ωραίο χριστουγεννιάτικο έθιμο: την τελετή του παγωνιού. Τη μέρα των Χριστουγέννων ο βασιλιάς έπαιρνε μέσα σε μια χρυσή πιατέλα ένα ψητό παγώνι, που θεωρείται ένα από τα πιο σπάνια φαγητά, και το μετέφερε στην τραπεζαρία. Τον ακολουθούσε σ' αυτήν την πομπή ένα πλήθος από ευγενείς, υπηρέτες και σωματοφύλακες. Στην τραπεζαρία μέσα βρισκόταν η βασίλισσα. Ο βασιλιάς της πρόσφερε το παγώνι για να το μοιράσει σε όλους τους παρευρισκόμενους. Όσοι δέχονταν την εξαιρετική αυτή τιμή, ήταν υποχρεωμένοι να ορκιστούν μπροστά στην ομήγυρη ότι θα προσπαθήσουν ν' ανδραγαθήσουν στον πόλεμο ή στις ταυρομαχίες.

Ιταλία: Στη Βενετία, πάλι τον Μεσαίωνα, ο Δόγης κι ο λαός πήγαιναν την νύχτα των Χριστουγέννων στο γειτονικό νησάκι του Αγίου Γεωργίου να προσκυνήσουν το λείψανο του Αγίου Στεφάνου. Στην παραλία του νησιού περίμεναν βενετσιάνικες αρχόντισσες ντυμένες στα μαύρα και στολισμένες με κοσμήματα, για να υποδεχτούν τον Δόγη και να τον συνοδέψουν μέχρι το ναό. Μετά το τέλος της λειτουργίας όλη η λαμπρή συνοδεία έμπαινε στις γόνδολες και διασχίζοντας τα νερά ξαναγύριζαν στην πλατεία του Αγίου Μάρκου, όπου άρχιζε μεγάλο γλέντι, που συνεχιζόταν μέχρι το πρωί.

[Πληροφορίες από το αρχείο φυλλαδίων
της Βιβλιοθήκης του Δημοτικού του Κολεγίου Αθηνών]

Πως προέκυψαν τα δώρα και ο «Σάντα Κλάους»;

Η ανταλλαγή δώρων ανάγεται στην εποχή των Ρωμαϊκών εορτών. Οι Ρωμαίοι έδιναν δώρα ο ένας στον άλλο, καθώς και στους φτωχούς. Το σύγχρονο σύμβολο της εμπορευματοποίησης των Χριστουγέννων είναι ο Σάντα-Κλάους, ο οποίος λανθασμένα παρομοιάζεται στη σημερινή Ελλάδα με τον Αϊ – Βασίλη.

Η «γενεαλογική» προέλευση του δυτικού Σάντα-Κλάους είναι ο Άγιος Νικόλαος, ο Επίσκοπος Μύρωνος-Λυκίας του 4^{ου} μ.Χ. αιώνα ονομαστός για την αρετή και την φιλανθρωπία του, και φύλακας άγγελος των παιδιών και των ναυτικών.

Με την ελπίδα το μήνυμα των Χριστουγέννων για αγάπη, αλληλεγγύη, ισότητα να εγκατασταθεί στις ψυχές όλων μας και να γίνει τρόπος ζωής και προσφοράς προς τον πλησίον μας, σας Ευχόμαστε Ολόψυχα ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ με υγεία, χαρά, δημιουργία και ευτυχία.

Η Γαλοπούλα.

Στην Ευρώπη, υπήρχε παλαιότερα η συνήθεια να μαγειρεύουν μεγάλα πουλιά για το γιορτινό γεύμα. Προτιμούσαν τους φασιανούς, τις χήνες και τα παγόνια. Όταν, όμως δοκίμασαν τη γαλοπούλα, την καθιέρωσαν ως το κατεξοχήν χριστουγεννιάτικο γεύμα. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, στο Νόρφολκ της Αγγλίας οι πτηνοτρόφοι έλυσαν το πρόβλημα της μεταφοράς της γαλοπούλας ως εξής: έβαζαν τα πουλιά να διανύουν πάνω από 100 χιλιόμετρα σε μια εβδομάδα για να φτάσουν στην πρωτεύουσα. Κι επειδή τα ποδαράκια τους δεν είναι φτιαγμένα για πεζοπορία, τους φορούσαν ειδικά καλύμματα ή τα βουτούσαν σε πίσσα, για να σκληρύνουν!. Στο Περού, το αγαπημένο φαγητό είναι η καρδιά ταύρου στα κάρβουνα, με πολλά μπαχαρικά και ξύδι.

Οι Μάγοι και πόσοι ήταν :

Η παράδοση αναφέρει άλλοτε δύο και άλλοτε περισσότερους. Τον αριθμό «τρεις» τον ανέφερε ο Πάπας Λέων τον 5^ο αιώνα, ο οποίος, όπως και ο Ωριγένης, τον καθόρισε από τα τρία δώρα που προσφέρθηκαν στον Ιησού Χριστό, το χρυσό, το λιβάνι, και τη σμύρνα. Τα ονόματα των Μάγων είναι: Βαλτάσαρ, Κάσπαρ, και Μελχιόρ. Στις απεικονίσεις των Μάγων, ο Κάσπαρ, ο γεροντότερος και σχεδόν πάντοτε με γενειάδα, είναι ο πρώτος, ο Μελχιόρ, πάντα νέος και χωρίς γενειάδα, είναι δεύτερος, ενώ ο Βαλτάσαρ απεικονίζεται πάντα πολύ μελαχρινός ή μαύρος και έρχεται τρίτος κατά σειρά.

Πόσο «ελληνικό» είναι το χριστουγεννιάτικο δέντρο :

{ [HYPERLINK "http://www.haef.gr/chilias/greek/giortes/xmas/carols.html"](http://www.haef.gr/chilias/greek/giortes/xmas/carols.html) \ "elato" }

Πότε, πώς και γιατί χρησιμοποιήθηκε το χριστουγεννιάτικο δέντρο σαν σύμβολο; Σύμφωνα με μερικούς ερευνητές, οι χριστουγεννιάτικες γενικά δοξασίες και παραδόσεις, αποτελούν ένα μίγμα από κατάλοιπα της λατρείας του Σατούρνο (μιας θεότητας που ταυτίζεται με τον Κρόνο) κι άλλων δοξασιών που αναμίχθηκαν με τις χριστιανικές, για να ξεχαστεί στο πέρασμα των αιώνων η αρχική τους προέλευση.

Τον 4ο αιώνα μ.Χ. η 25η Δεκεμβρίου καθιερώθηκε ως η μέρα της Γέννησης του Χριστού και ταυτόχρονα σαν η πρώτη μέρα του χρόνου. Ωστόσο υπάρχουν μαρτυρίες ότι τα Χριστούγεννα γιορτάζονταν στη Ρώμη στις 25 Δεκεμβρίου από το 336. Κι η ίδια αυτή μέρα ήταν κι η Πρωτοχρονιά.

Το δέντρο, σαν χριστουγεννιάτικο σύμβολο, χρησιμοποιήθηκε μετά τον 8ο αιώνα. Εκείνος που καθιέρωσε το έλατο σαν χριστουγεννιάτικο δέντρο ήταν, σύμφωνα με την παράδοση, ο Άγιος Βονιφάτιος, που για να σβήσει την ιερότητα που απέδιδαν οι ειδωλολάτρες στη δρυ, έβαλε στη θέση του το έλατο, σαν σύμβολο χριστιανικό και ειδικότερα σαν σύμβολο των Χριστουγέννων.

Φυσικά, στο πέρασμα των αιώνων, το νόημα του χριστουγεννιάτικου δέντρου πήρε αναρίθμητες μορφές. Κι αρχικά, για να συμβολίσει την ευτυχία που κρύβει για τον άνθρωπο η γέννηση του Χριστού, άρχισε να γεμίζει το δέντρο-σύμβολο με διάφορα χρήσιμα είδη, κυρίως φαγώσιμα κι αργότερα ρούχα κι άλλα είδη καθημερινής χρήσης, συμβολίζοντας έτσι πρακτικά την προσφορά των Θείων Δώρων, για να εξελιχτεί προοδευτικά σ' ένα απαραίτητο διακοσμητικό είδος της μέρας αυτής, που αργότερα πήρε και τη θέση της "Δωροθήκης"- του χώρου δηλαδή που σ' αυτόν τοποθετούσαν οι συγγενείς και φίλοι τα δώρα τους ο ένας για τον άλλο.

Για την Αγγλία ο Τσαρλς Ντίκενς, ο συγγραφέας εκείνης της εποχής, φρόντισε να ξαναπάρουν τα Χριστούγεννα την παλιά χαρούμενη γιορταστική μορφή τους, όσο κανένας άλλος. Κι αν σήμερα σ' ολόκληρο τον κόσμο το χριστουγεννιάτικο δέντρο θυμίζει αυτή τη μέρα, αυτό σίγουρα οφείλεται στον Ντίκενς, που σε διάφορα έργα του και πιο πολύ ακόμα στις χριστουγεννιάτικες ιστορίες του, και το πασίγνωστο Κρίστας Κάρολ, το προβάλλει σαν βασικό χριστουγεννιάτικο σύμβολο.

Οι πρόγονοι του Χριστουγεννιάτικου δέντρου μπορούν να αναζητηθούν στα ειδωλολατρικά έθιμα της λατρείας των δέντρων. Τότε δέντρα μεταφέρονταν μέσα στα σπίτια και οι άνθρωποι τα στόλιζαν για να εξασφαλίσουν καλή σοδειά τον επόμενο χρόνο. Λέγεται ότι ο Martin Luther ξεκίνησε την παράδοση των αναμμένων λαμπών στο Χριστουγεννιάτικο δέντρο, στη Γερμανία, τον 16ο αιώνα. Η εικόνα ενός πράσινου δέντρου την παραμονή των Χριστουγέννων, με τα αστέρια να λάμπουν στον ουρανό από πάνω του, λέγεται ότι του έκανε μεγάλη εντύπωση κι έτσι τοποθέτησε ένα παρόμοιο δέντρο, διακοσμημένο με αναμμένα κεριά, μέσα στο σπίτι του. Στα μέσα του 1800, το έθιμο του Χριστουγεννιάτικου δένδρου είχε επεκταθεί ταχέως σε όλο τον κόσμο. Το 1882, το πρώτο ηλεκτρικά φωτισμένο Χριστουγεννιάτικο δέντρο του κόσμου, στολίστηκε στην πόλη της Ν. Υόρκης, κατοικία του Edward Johnson, ενός συναδέλφου του Thomas Edison.

Στην πατρίδα μας, το χριστουγεννιάτικο δέντρο το έφεραν για πρώτη φορά στην Αθήνα οι Βαυαροί. Φυσικά, στο πέρασμα των αιώνων, το νόημα του χριστουγεννιάτικου δέντρου πήρε αναρίθμητες μορφές. Κι αρχικά, για να συμβολίσει την ευτυχία που κρύβει για τον άνθρωπο η γέννηση του Χριστού, άρχισε να γεμίζει το δέντρο-σύμβολο με διάφορα χρήσιμα είδη- κυρίως φαγώσιμα κι αργότερα ρούχα κι άλλα είδη καθημερινής χρήσης, συμβολίζοντας έτσι πρακτικά την προσφορά των Θείων Δώρων, για να εξελιχτεί προοδευτικά σ' ένα απαραίτητο διακοσμητικό είδος της μέρας αυτής, που αργότερα πήρε και τη θέση της "Δωροθήκης"- του χώρου δηλαδή που σ' αυτόν τοποθετούσαν οι συγγενείς και φίλοι τα δώρα τους ο ένας για τον άλλο. Σήμερα, περισσότερα από 72 εκατομμύρια δέντρα στολίζονται κάθε Χριστούγεννα, και από αυτά, 35 εκατομμύρια είναι αληθινά δέντρα ενώ 37 εκατομμύρια είναι ψεύτικα.

Το έλατο.

Το έλατο πρωτοστολίστηκε στη Γερμανία και τη Σκανδιναβία, εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο και έγινε απαραίτητο για όποιον σέβεται τα Χριστούγεννά του.

Εκτός όμως από λαμπρές λάμπες και ηλεκτρικά φωτάκια, στον πλανήτη κυκλοφορούν και πολλές άλλες ιδέες. Στη Λιθουανία, για παράδειγμα, βάζουν στο δέντρο τους μια αράχνη και τον ιστό της. Γιατί ο θρύλος λέει ότι αυτό είχε κάνει μια φτωχή γυναίκα όσο κοιμόνταν τα παιδιά της. Όταν αυτά ξύπνησαν, ανήμερα Χριστούγεννα, βρήκαν το δέντρο με τους μεταξένιους ιστούς να λάμπει.

Στην Τσεχοσλοβακία στολίζουν το δέντρο με βαμμένα τσόφλια αυγών και στις ΗΠΑ βάζουν γιρλάντες από ποπ- κόρν. Αλλού, κρεμούν κέρατα ζώων και καμπανούλες, για να τρομάζουν τα κακά πνεύματα. Παλιότερα, έβαζαν αναμμένα κεριά στα έλατα. Το έθιμο γινόταν αιτία για πολλά ατυχήματα! Έτσι, μέχρι να εφευρεθούν τα ηλεκτρικά φωτάκια, οι προνοητικοί είχαν και έναν κουβά νερό κάτω από το δέντρο, για τον κίνδυνο πυρκαγιάς...

(το άρθρο αυτό είναι αναδημοσίευση από την ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του { HYPERLINK "http://www.haef.gr/chilias/main.html" })

Ο Άγιος Βασίλης της Καισαρείας

Η ιστορία του Αγίου Βασιλείου (Μ. Βασιλείου), επισκόπου Καισαρείας, ο οποίος ίδρυσε στην περιοχή του νοσοκομεία, γηροκομεία, ορφανοτροφεία και κατέβαλλε κάθε προσπάθεια για την ανακούφιση των «φτωχών και αδυνάτων», είναι, γενικά, γνωστή.

Πώς, όμως, συνδέεται το όνομά του με την πρωτοχρονιάτικη βασιλόπιτα;

Η παράδοση λέει πως ήθελε να επιστρέψει στους ανθρώπους της επαρχίας του, τα πολύτιμα κοσμήματα που του είχαν παραδώσει. (Επρόκειτο να δοθούν στον ρωμαίο αξιωματούχο που απειλούσε με καταστροφή την περιοχή). Παρήγγειλε λοιπόν να τα τοποθετήσουν μέσα σε τεράστιες πίτες –εφόσον δεν χρειάζονταν πια-και τα κομμάτια τους να μοιραστούν στους κατοίκους

Η Ιστορία του Γκι

Ένας μύθος λέει ότι οι Χριστουγεννιάτικες διακοσμήσεις προέρχονται από ένα έθιμο των Ρωμαίων, οι οποίοι συνήθιζαν να στέλνουν κλαδιά δέντρων μαζί με άλλα δώρα στους φίλους τους.

Ένας άλλος μύθος αναφέρει ότι το γκι φύτευσε για πρώτη φορά στις πατημασιές του Χριστού, όταν αυτός βάδιζε στη γη και τα αγκαθωτά φύλλα του αλλά και οι κόκκινοι καρποί του, συμβολίζουν τα μαρτύρια του Σωτήρα, λόγος για τον οποίο το γκι λέγεται και το «αγκάθι του Χριστού» σε πολλές γλώσσες της Βόρειας Ευρώπης.

Επίσης η προέλευση των διακοσμήσεων φαίνεται να συνδέεται και με τους Δρυίδες οι οποίοι διακοσμούσαν τις καλύβες τους με αιθαλή δέντρα κατά τη διάρκεια του χειμώνα, για να τα χρησιμοποιούν σαν κατοικία τους τα πνεύματα του δάσους.

Σε πολλά εκκλησιαστικά ημερολόγια, βρίσκουμε την παραμονή των Χριστουγέννων να αναφέρεται ως η ημέρα που οι εκκλησίες είναι δαφνοστόλιστες και το έθιμο είναι ριζωμένο το ίδιο βαθιά στη σύγχρονη εποχή όπως και στους ειδωλολάτρες ή τους πρώτους Χριστιανούς.

Το ρόδι

"Χίλιοι μύριοι καλόγεροι σ' ένα ράσο τυλιγμένοι" Τι είναι;

Το ρόδι είναι σύμβολο αφθονίας, γονιμότητας και καλής τύχης. Σε πολλά μέρη της Ελλάδας κρεμούσαν στο κάθε σπίτι, από το φθινόπωρο, ένα ρόδι. Το έθιμο του ροδιού της πρωτοχρονιάς διατηρείται και σήμερα. Την ώρα που αλλάζει ο χρόνος στην εξώπορτα του σπιτιού πετάνε και σπάνε ένα ρόδι και μπαίνουν μέσα στο σπίτι με το δεξί πόδι κάνοντας το ποδαρικό, ώστε ο καινούργιος χρόνος να τα φέρει όλα δεξιά, καλότυχα

Η Προέλευση της Χριστουγεννιάτικης κάρτας

Σύμφωνα με την εγκυκλοπαίδεια Britannica Online, η πρώτη Χριστουγεννιάτικη κάρτα, με τη σημερινή της έννοια, πιστεύεται ότι σχεδιάστηκε από τον Callcott Horsley στην Αγγλία το 1843. Λέγεται ότι την δημιούργησε για τον φίλο του Sir Henry Cole. Μία έκδοση 1,000 καρτών βγήκε προς πώληση στο Λονδίνο.

Λιθογραφήθηκε σε χοντρό χαρτόνι, 5 1/8 επί 3 1/4 inches, σε σκούρα σέπια και ζωγραφίστηκε με το χέρι. Το κέντρο της κάρτας έδειχνε ένα οικογενειακό πάρτι σε εξέλιξη, κάτω από το οποίο υπήρχαν οι λέξεις «Χαρούμενα Χριστούγεννα και

Ευτυχισμένο το Νέο Έτος». Στη μία πλευρά υπάρχει μία σκηνή που ταΐζουν κάποιον πεινασμένο και στην άλλη μία σκηνή που ντύνουν τους φτωχούς. Στις ΗΠΑ, ο κύριος Pease, ιδιοκτήτης ενός καταστήματος στο Albany της Ν. Υόρκης, κατασκεύασε στα μέσα του 19ου αιώνα μία κάρτα με «Χριστουγεννιάτικες ευχές από το μεγάλο κατάστημα του Pease, το ναό της μόδας».

Καλικάτζαροι

*[Εικόνα της Μαρίας Θεοπούλου από το βιβλίο της
Ο μυλωνάς και τα καλικαντζαράκια, Αθήνα, Καστανιώτης, 1991]*

Το Δωδεκαήμερο βαστάει από τις 25 Δεκεμβρίου τα Χριστούγεννα, έως τις 5 Ιανουαρίου τα Μισόφωτα (Παραμονή των Φώτων).

Λένε ότι το Δωδεκαήμερο κάθε νύχτα κυκλοφορούν οι Καλικάτζαροι στους δρόμους και στα σπιτικά. Μα τι είναι αυτοί; Είναι αερικά, λέγανε οι γιαγιάδες πιο παλιά. Ο λαός μας τους βλέπει σαν κάτι μαυριδερά, ψηλά και ξερακιανά όντα που χορεύουνε και σαλταπηδούνε. Όλο το χρόνο βρίσκονται κάτω από τη Γη, στον κάτω κόσμο και ζηλεύουνε τον απάνω κόσμο.

Γι' αυτό, άλλοι με πριόνια και τσεκούρια κι άλλοι με μπαλτάδες, βάζουν όλη τους τη δύναμη, να κόψουν τους στύλους, που πάνω σ' αυτούς στηρίζεται η Γη, για να την κάνουνε να βουλιάξει. Όταν φθάνει το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων, από φόβο μη βουλιάξει η Γη και τους πλακώσει, φεύγουν ευθύς, κι ανεβαίνουν πάνω στη Γη για να τυρρανέσουν τον κόσμο.

Έτσι οι Καλικάτζαροι γυρίζουν στους δρόμους, ανεβαίνουν στα κεραμίδια και καμιά φορά, όπως λένε, μπαίνουν από το τζάκι σε κανένα σπίτι που δεν είχαν θυμιάσει οι νοικοκυραίοι του. Γι' αυτό, για καλό και για κακό, εκείνες τις μέρες φροντίζουνε και φράζουνε τις τρύπες των τζακιών με πανιά. Ακόμα καίνε λιβάνι σε θυμιατό και το τοποθετούν στο τζάκι, γιατί οι Καλικάτζαροι δεν αντέχουν αυτή τη μυρωδιά..

Διηγότανε μια γυναίκα πως αφού ετοίμασε τα γλυκά της - βασιλόπιτες, κουραμπιέδες, μελομακάρονα - είδε από το παράθυρο πως ξημέρωσε. Όμως είχε ξεγελαστεί από το φεγγάρι, γιατί λένε "του Γενάρη το φεγγάρι παρά λίγο να 'ναι μέρα".

Έτρεξε και ξύπνησε τα παιδιά της για να τα στείλει με τα γλυκά στο φούρνο. Τα παιδιά σηκώθηκαν. Όμως η αυγή αργούσε να 'ρθει και ξαφνικά σ' ένα τρίστρατο άκουσαν φωνές και γέλια. Σε μια στιγμή γέμισε ο δρόμος Καλικάτζαρους. Άρπαξαν τα παιδιά τους πετάξανε ότι κρατούσανε και αρχίσανε ένα διαβολικό χορό τραγουδώντας:
- Ω!... στραβά ταψιά, με τα ψεύτικα ψωμιά, άλλα με τα άσχημα, πηδάτε, μπρε μπαγάσικα.

Την ώρα που λάλησε ο πρώτος πετεινός, εξαντλημένοι οι Καλικάτζαροι αφήσανε τα ταψιά στα κεραμίδια ενός σπιτιού, κι αρχίσανε να τρέχουνε με στριγκλιές και γέλια, βγάζοντας έξω τις γλώσσες τους "που 'ναι κόκκινες σαν φλογίτσες φωτιάς" και κουνούσανε τις ουρές τους σαν το "φουσερό" εδώ και εκεί. Σαν ξημέρωσε και βγήκαν τα τρία παιδιά μισολιπόθυμα, χωρίς να έχουν δυνάμεις να σηκωθούν. Τα κουνήσανε, τα ραντίσανε αγιασμό και όταν συνήλθανε, διηγήθηκαν τι τους είχαν κάνει οι Καλικάτζαροι.

Αυτά διηγότανε και όλοι φοβότανε να βγουν αξημέρωτα από τα σπίτια τους όλο το Δωδεκάμερο.

[Από το βιβλίο της Αγγελικής Θ. Μαστρομιχαλάκη,

Πολλοί από σας θα 'χετε ακούσει το παραμύθι για 'κείνα τα μικρούτσικα πλάσματα, τα μαύρα σαν κατράμι, που τις μέρες του Δωδεκαήμερου κάνουν λογιών λογιών τρέλες.

Μα ποια είναι αυτά τα πλάσματα που αναγκάζουν όσους βρουν έξω από τα σπίτια τους να χορέψουν μαζί του, εμποδίζουν τα ζώα να περπατήσουν, λερώνουν τα τρόφιμα των νοικοκυρήδων, κλέβουν γλυκά;

Ποια είναι; Κι από που ξεφύτρωσαν; Ναι! Ναι! ξεφύτρωσαν... Γιατί βγήκαν από τα βάθη της γης...

Είναι τα καλικαντζαράκια...

Έναν ολόκληρο χρόνο παλεύουν να κόψουν το δέντρο που στηρίζει τη γη. Ενώ όμως κοντεύουν να τελειώσουν το κόψιμο του δέντρου, φτάνουν τα Χριστούγεννα... Τότε αφήνουν κάτω τα πριόνια και τα τσεκούρια κι αποφασίζουν ν' ανέβουν στη γη να γλεντήσουν λιγάκι, πειράζοντας τους ανθρώπους...

Βράδυ, 24 Δεκεμβρίου, και να τους...

Λένε πως η αρχή των μύθων που είναι σχετικοί με τους καλικαντζαρους βρίσκεται στα πολύ παλιά χρόνια.

Οι Αρχαίοι πίστευαν πως οι ψυχές σαν έβρισκαν την πόρτα του 'Αδη ανοιχτή, ανέβαιναν στον απάνω κόσμο και τριγύριζαν παντού χωρίς έλεγχο και περιορισμούς.

Πολύ αργότερα οι Βυζαντινοί, γιόρταζαν το Δωδεκαήμερο με μουσικές, τραγούδια και μασκαρέματα. Οι άνθρωποι, έχοντας κρυμμένα τα πρόσωπά τους, έκαναν με πολύ θάρρος και χωρίς ντροπή ό,τι ήθελαν. Πείραζαν τους ανθρώπους στους δρόμους, έμπαιναν απρόσκλητοι σε ξένα σπίτια κι αναστάτωναν τους νοικοκύρηδες: ζητούσαν λουκάνικα και γλυκά για να γλιτώσουν απ' αυτούς έκλειναν πόρτες και παράθυρα. Οι μασκαρεμένοι όμως έβρισκαν πάντα κάποιους τρόπους να εισβάλλουν στα ξένα σπίτια, ακόμα κι από τις καμινάδες. Κι όλα αυτά για δώδεκα μέρες, ως την παραμονή των Φώτων, οπότε με το Μεγάλο Αγιασμό όλα σταματούσαν κι οι άνθρωποι ησύχαζαν.

Με το πέρασμα του χρόνου όλα αυτά τα παράξενα φερσίματα, τα μασκαρέματα και οι φόβοι των ανθρώπων έμειναν ζωντανά στη μνήμη του λαού μας κι η πλούσια φαντασία του γέννησε σιγά σιγά τα μικρά, αλαφροϊσκιωτα πλάσματα που τα ονόμασε καλικαντζαρους ή παγανά ή καλιοντζήδες ή τσιλικρωτά...

Οι άνθρωποι φαντάζονταν τους καλικαντζαρους αλλού σαν σκυλιά, αλλού σαν γάτες, αλλού σαν ανθρώπους μαλλιαρούς, αλλού σαν στραβοπόδαρους ή στραβομουτσούνους με καμπούρες. όλους. βέβαια. μαύρους σαν κατράμι και με ουρά όμοια

Ηθη και έθιμα των Χριστουγέννων στην Ελλάδα

Το χριστόψωμο ... Από τις προετοιμασίες της παραμονής των Χριστουγέννων πιο χαρακτηριστική είναι εκείνη που αναφέρεται στο ζύμωμα του χριστόψωμου. Η συνήθεια αυτή είναι πολύ ριζωμένη στους αγρότες και τους τσοπάνηδες. Απλές και ταπεινές νοικοκυρές κάνουν τη ζύμη με ιδιαίτερη ευλάβεια. Θεωρείται το έργο αυτό θείο. Είναι έθιμο καθαρά Χριστιανικό. Κατά τόπους φτιάχνεται σε διάφορες μορφές το Χριστόψωμο κι έχει διαφορετικές ονομασίες όπως: "ψωμί του Χριστού", "Σταυροί", "βλάχες" κ.ά."

Από τις προετοιμασίες της παραμονής των Χριστουγέννων πιο χαρακτηριστική είναι εκείνη που αναφέρεται στο ζύμωμα του χριστόψωμου. η συνήθεια αυτή είναι πολύ ριζωμένη στους αγρότες και τους τσοπάνηδες. Απλές και ταπεινές νοικοκυρές κάνουν τη ζύμη με ιδιαίτερη ευλάβεια. Θεωρείται το έργο αυτό θείο. είναι έθιμο καθαρά Χριστιανικό. Κατά τόπους φτιάχνεται σε διάφορες μορφές το Χριστόψωμο κι έχει διαφορετικές ονομασίες όπως: "το ψωμί του Χριστού", "Σταυροί", "βλάχες" κ.ά."

"Την παραμονή των Χριστουγέννων "παντρεύουν", σε πολλά μέρη της Ελλάδας, τη φωτιά. Παίρνουν ξύλο με θηλυκό όνομα π.χ. κερασιά και ένα με αρσενικό όνομα, ας πούμε πλάτανος και ο νοικοκύρης λέγει: "Παντρεύω σε φωτιά για το καλό της νοικοκυράς"

"Από τα Χριστούγεννα ως τα Φώτα έβαζαν άλλοτε στο τζάκι δώδεκα αδράχτια για να τα βλέπουν οι καλικάντζαροι να μη κατεβαίνουν από την καπνοδόχο.

"Οι πιστοί στις παραδόσεις από την παραμονή των Χριστουγέννων μέχρι τα Θεοφάνια που φεύγουν οι καλικάντζαροι, δεν τρώνε ελιές, φασόλια και σύκα για να μην κάνουν καλογήρους".

"Στη Λήμνο την δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων σφάζουν γουρουνόπουλα και το βράδυ της ίδιας μέρας χορεύουν".

" [Πληροφορίες από το βιβλίο του Μιχ. Κ. Τσώλη, Γιορτές της Ρωμιοσύνης]

Το τάισμα της βρύσης ...

Στην Κεντρική Ελλάδα Οι κοπέλες, τα χαράματα των Χριστουγέννων (αλλού την παραμονή της Πρωτοχρονιάς), πηγαίνουν στην πιο κοντινή βρύση "για να κλέψουν το άκραντο νερό". Το λένε άκραντο, δηλαδή αμίλητο, γιατί δε βγάζουν λέξη σ' όλη τη διαδρομή. Όταν φτάνουν εκεί, την "ταΐζουν", με διάφορες λιχουδιές: βούτυρο, ψωμί, τυρί... Και λένε:

"Όπως τρέχει το νερό σ' βρυσούλα μ', έτσ' να τρέχ' και το βιο μ'".

Έπειτα ρίχνουν στη στάμνα ένα βατόφυλλο και τρία χαλίκια, "κλέβουν νερό" και γυρίζουν στα σπίτια τους πάλι αμίλητες μέχρι να πιουν όλοι από τ' άκραντο νερό. Με το ίδιο νερό ραντίζουν και τις τέσσερις γωνίες του σπιτιού, ενώ σκορπούν στο σπίτι και τα τρία χαλίκια.

Συνηθισμένο έθιμο σε όλη την Ελλάδα είναι η χοιροφαγία, καθώς και η ετοιμασία ειδικών γλυκισμάτων για τις ημέρες αυτές, όπως είναι τα μελομακάρονα, οι κουραμπιέδες ή ο μπακλαβάς.

...

Την παραμονή των Χριστουγέννων οι δρόμοι πλημμυρίζουν από τις φωνές των παιδιών που ψάλλουν τα κάλαντα. Οι «νοικοκυραίοι» τους ανταμείβουν τώρα πια με χρήματα, ενώ παλιότερα με καρύδια και γλυκίσματα του σπιτιού.

...

Σε κάποια νησιά, συνηθίζεται αντί για το χριστουγεννιάτικο δέντρο να στολίζουν ένα καράβι, θέλοντας να τονίσουν τη μεγάλη σημασία που έχει για τη χώρα μας η θάλασσα.

...

Βέβαια, πρέπει να αναφέρουμε— χωρίς να ανήκει στα έθιμα—την εκκλησιαστική ακολουθία των Χριστουγέννων που ψάλλεται στις εκκλησίες κατά το ξημέρωμα και είναι γεμάτη από λαμπρούς ύμνους των μεγάλων υμνογράφων της εκκλησίας.

Το Χριστόξυλο, έθιμο της Μακεδονίας

Στα χωριά της βορείου Ελλάδας, ο νοικοκύρης ψάχνει στα χωράφια τις παραμονές των γιορτών και διαλέγει το Χριστόξυλο, δηλαδή το πιο όμορφο, γερό και χοντρό ξύλο από πεύκο ή ελιά, που θα το πάει σπίτι του, με σκοπό να καίει συνέχεια στο τζάκι από τα Χριστούγεννα μέχρι και τα Φώτα. Ο λαός πιστεύει ότι καθώς καίγεται το Χριστόξυλο, ζεσταίνεται ο Χριστός στην κρύα σπηλιά της Βηθλεέμ.

Πριν ο νοικοκύρης φέρει το Χριστόξυλο, κάθε νοικοκυρά φροντίζει να έχει καθαρίσει καλά το σπίτι και με ιδιαίτερη προσοχή το τζάκι, ώστε να μη μείνει ούτε ίχνος από την παλιά στάχτη. Καθαρίζουν ακόμη και την καπνοδόχο, για να μη

βρίσκουν πατήματα να κατέβουν οι καλικάντζαροι, τα κακά δαιμόνια, όπως λένε στα παραδοσιακά χριστουγεννιάτικα παραμύθια.

Το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων, όταν όλη η οικογένεια θα είναι μαζεμένη γύρω από το τζάκι, ο νοικοκύρης του σπιτιού θα ανάψει την καινούρια φωτιά και θα μπει στην πυροστιά το Χριστόξυλο, με ευχή όλων να αντέξει για όλο το δωδεκαήμερο των γιορτών. Ενώ στην περιοχή των Γρεβενών το ίδιο έθιμο λέγεται «Τα δαιμονικά»

Οι κολόνιες, έθιμο της Κεφαλονιάς

Στην Κεφαλονιά, αλλά και στα άλλα νησιά των Επτανήσιων, το βράδυ της παραμονής της Πρωτοχρονιάς, οι κάτοικοι γεμάτοι χαρά για τον ερχομό του νέου χρόνου, κατεβαίνουν στους δρόμους κρατώντας μπουκάλια με κολόνιες και ραίνουν ο ένας τον άλλον τραγουδώντας:

"Ηρθαμε με ρόδα και με ανθούς να σας ειπούμε χρόνους πολλούς".

Η τελευταία ευχή του χρόνου που ανταλλάσσουν είναι: "Καλή Αποκοπή", δηλαδή με το καλό να αποχωριστούμε τον παλιό χρόνο.

Το πρωί της Πρωτοχρονιάς η μπάντα του δήμου περνάει από όλα τα σπίτια και τραγουδάει καντάδες και κάλαντα:

"Πάλιν ακούσατε άρχοντες πάλι να σας ειπούμε,
ότι και αύριον εστί ανάγκη να χαρούμε
και να πανηγυρίζουμε Περιτομήν Κυρίου,
την εορτή του Μάκαρος Μεγάλου Βασιλείου".

Το Χριστόψωμο, έθιμο της Κρήτης

Πρόκειται για το χριστουγεννιάτικο ψωμί, που φτιάχνουν οι γυναίκες με ιδιαίτερη φροντίδα και υπομονή. Η ετοιμασία του είναι ολόκληρη ιεροτελεστία: χρησιμοποιούν ακριβά υλικά, ψιλοκοσκινισμένο αλεύρι, ροδόκερο, μέλι, σουσάμι, κανέλα, γαρίφαλα και καθώς ζυμώνουν λένε: "Ο Χριστός γεννιέται, το φως ανεβαίνει, το προζύμι για να γένει."

Όταν πλάσουν το ζυμάρι, παίρνουν τη μισή ζύμη και φτιάχνουν μια κουλούρα, ενώ με την υπόλοιπη φτιάχνουν ένα σταυρό με λωρίδες και τον τοποθετούν πάνω στο ψωμί. Στο κέντρο βάζουν ένα άσπαστο καρύδι και στην υπόλοιπη επιφάνεια σχεδιάζουν σχήματα με το μαχαίρι ή με το πιρούνι, όπως λουλούδια, φύλλα, καρπούς, πουλάκια.

Για το χριστουγεννιάτικο τραπέζι, το Χριστόψωμο είναι ευλογημένο ψωμί. Το κόβουν ανήμερα τα Χριστούγεννα, ανταλλάσσοντας πολλές ευχές.

Το σπάσιμο του ροδιού, έθιμο της Πελοποννήσου

Το πρωί της Πρωτοχρονιάς, η οικογένεια πηγαίνει στην εκκλησία και ο νοικοκύρης κρατάει στην τσέπη του ένα ρόδι, για να το λειτουργήσει. Γυρνώντας σπίτι, πρέπει να χτυπήσει το κουδούνι της εξώπορτας -δεν κάνει να ανοίξει ο ίδιος με το κλειδί του- και έτσι να είναι ο πρώτος που θα μπει στο σπίτι για να κάνει το καλό ποδαρικό, με το ρόδι στο χέρι.

Μπαίνοντας μέσα, με το δεξί, σπάει το ρόδι πίσω από την εξώπορτα, το ρίχνει δηλαδή κάτω με δύναμη για να σπάσει και να πεταχτούν οι ρώγες του παντού και ταυτόχρονα λέει: "με υγεία, ευτυχία και χαρά το νέο έτος κι όσες ρώγες έχει το ρόδι, τόσες λίρες να έχει η τσέπη μας όλη τη χρονιά".

Τα παιδιά μαζεμένα γύρω-γύρω κοιτάζουν οι ρώγες αν είναι τραγανές και κατακόκκινες. Όσο γερές κι όμορφες είναι οι ρώγες, τόσο χαρούμενες κι ευλογημένες θα είναι οι μέρες που φέρνει μαζί του ο νέος χρόνος.

Οι μωμόγεροι, έθιμο της Βόρειας Ελλάδας

Η λαϊκή φαντασία οργιάζει στην κυριολεξία σχετικά με τους Καλικάντζαρους, που βρίσκουν την ευκαιρία να αλωνίσουν τον κόσμο από τα Χριστούγεννα μέχρι τα Φώτα, τότε δηλαδή που τα νερά είναι «αβάφτιστα». Η όψη τους τρομακτική, οι σκανδαλιές τους απερίγραπτες και ο μεγάλος φόβος τους η φωτιά. Στις περιοχές της Μακεδονίας, Θράκης και Θεσσαλίας εμφανίζεται το έθιμο των μεταμφιέσεων, που φαίνεται πως έχει σχέση με τους καλικάντζαρους. Οι μεταμφιεσμένοι, που λέγονται Μωμόγεροι, Ρογκάτσια ή Ρογκατσάρια, φοράνε τομάρια ζώων (λύκων, τράγων κλπ) ή ντύνονται με στολές ανθρώπων οπλισμένων με σπαθιά. Γυρίζουν στο χωριό τους ή στα γειτονικά χωριά, τραγουδούν και μαζεύουν δώρα. Άμα συναντηθούν δυο παρέες κάνουν ψευτοπόλεμο μεταξύ τους, ώσπου η μία ομάδα να νικήσει και η άλλη να δηλώσει υποταγή

"Τα καρύδια" Παραδοσιακό ομαδικό παιχνίδι που παίζουν τα παιδιά στην Ήπειρο.

Την ημέρα των Χριστουγέννων, τα παιδιά, κορίτσια και αγόρια, παίζουν "τα καρύδια".

Το παιχνίδι είναι ομαδικό και παίζεται ως εξής:

Κάποιο παιδί χαράζει με ένα ξυλάκι στο χώμα μια ευθεία γραμμή.

Πάνω σε αυτή την ευθεία γραμμή κάθε παίκτης βάζει κι από ένα καρύδι στη σειρά.

Μετά, ο κάθε παίκτης με τη σειρά του και από κάθετη απόσταση ενός με δύο μέτρα από τη γραμμή - σειρά των καρυδιών, σκυφτός, με το μεγαλύτερο και το πιο στρογγυλό καρύδι του, σημαδεύει κάποιο από τη σειρά των καρυδιών.

Όποιο καρύδι πετύχει και το βγάλει έξω από τη γραμμή το κερδίζει και δοκιμάζει ξανά σημαδεύοντας κάποιο άλλο καρύδι.

Αν αστοχήσει, συνεχίζει ο επόμενος παίκτης.

Το παιχνίδι συνεχίζεται μέχρι να κερδηθούν όλα τα καρύδια...

Πρωτοχρονιά

{ INCLUDEPICTURE "http://www.haef.gr/chilias/greek/giortes/xmas/1stjan.gif" * MERGEFORMATINET }

Στα όμορφα Επτάνησα, ανάμεσα στο Ιόνιο πέλαγος και την Αδριατική θάλασσα, χαίρονται με ξεχωριστό τρόπο τις ημέρες του Δωδεκαημέρου. Οι άνθρωποι γιορτάζουν πηγαίνοντας στην εκκλησία, τρώγοντας, πίνοντας, τραγουδώντας αλλά και κάνοντας αστεία ο ένας στον άλλο.

Οι Κολώνιες:

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς το βράδυ οι κάτοικοι της πόλης γεμάτοι χαρά για τον ερχομό του Νέου Χρόνου κατεβαίνουν στο δρόμο κρατώντας μπουκάλια με κολόνια και ραίνουν ο ένας τον άλλο τραγουδώντας:

Ήρθαμε με ρόδα και με ανθούς
να σας ειπούμε Χρόνους Πολλούς.

Και η τελευταία ευχή του χρόνου που ανταλλάσσουν είναι "Καλή Αποκοπή" δηλαδή "με το καλό να αποχωριστούμε τον παλιό το χρόνο".

"Πάλιν ακούσατε άρχοντες
πάλι να σας ειπούμε
Ότι και αύριο εστί
ανάγκη να χαρούμε
και να πανηγυρίζομεν
περιτομήν Κυρίου,
την εορτήν του Μάκαρος
Μεγάλου Βασιλείου".

[Από το βιβλίο της Αγγελικής Θ. Μαστρομιχαλάκη, Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Φώτα]

"Οι παλιοί Αθηναίοι περίμεναν τον Άη Βασίλη από το βράδυ της παραμονής με ολάνοιχτες τις πόρτες των σπιτιών τους και επειδή σύμφωνα με την παράδοση, θα ήταν... κουρασμένος και πεινασμένος από το μακρινό ταξίδι του, έστρωναν ένα μεγάλο τραπέζι και το φόρτωναν με τα πιο εκλεκτά γλυκίσματα και φαγητά για να τον φιλοξενήσουν... γύρω από το τραπέζι αυτό μαζευόταν το βράδυ της παραμονής όλη η οικογένεια και περίμενε για ν' αρχίσει το φαγοπότι. Τα μεσάνυχτα έσβηναν τις λάμπες τους κι έδιωχναν με γιουχαίσματα τον παλιό χρόνο, πετώντας πίσω του(!) στο δρόμο ένα παλιοπάπουτσο. " [Μιχ. Κ. Τσώλης, Γιορτές της Ρωμηοσύνης]

Το έθιμο του ροδιού της πρωτοχρονιάς διατηρείται και σήμερα. Την ώρα που αλλάζει ο χρόνος στην εξώπορτα του σπιτιού πετάνε και σπάνε ένα ρόδι και μπαίνουν μέσα στο σπίτι με το δεξί πόδικάνοντας το ποδαρικό, ώστε ο καινούργιος χρόνος να τα φέρει όλα δεξιά, καλότυχα.

Τα παιδιά κρεμούν, την παραμονή της πρωτοχρονιάς, τα παπούτσια και τις κάλτσες τους στα παράθυρα ή στο τζάκι περιμένοντας να περάσει ο Άη Βασίλης να τα γεμίσει δώρα. [Μιχ. Κ. Τσώλης, Γιορτές της Ρωμηοσύνης]

Στις Κυκλάδες θεωρούν καλό οινόν να φυσάει βοριάς την πρωτοχρονιά. Επίσης θεωρούν καλό σημάδι αν έρθει στην αυλή τους περιστέρι τη μέρα αυτή. Αν όμως πετάξει πάνω από το σπιτικό τους κοράκι τους βάζει σε σκέψεις μελαγχολικές ότι τάχα τους περιμένουν συμφορές.. [Μιχ. Κ. Τσώλης, Γιορτές της Ρωμηοσύνης]

Σε μερικά χωριά όταν πλένονται το πρωί της Πρωτοχρονιάς αγγίζουν το πρόσωπό τους μ' ένα κομμάτι σίδερο, για να είναι όλο το χρόνο... "σιδερένιοι". [Μιχ. Κ. Τσώλης, Γιορτές της Ρωμηοσύνης]

Με την Πρωτοχρονιά είναι συνδεδεμένες και πολλές προλήψεις. Τη μέρα αυτή αποφεύγουν να πληρώνουν χρέος, να δανείσουν λεφτά, να δουλέψουν ή να δώσουν φωτιά. Όλα αυτά ξεκινούν από την προληπτική σκέψη: ό,τι κάνει και πάθει κανείς αυτή τη μέρα θα εξακολουθεί να συμβαίνει όλο το χρόνο ! [Μιχ. Κ. Τσώλης, Γιορτές της Ρωμηοσύνης]

Τα Φώτα

Για τα Φώτα ο λαός πιστεύει πως είναι ο καιρός, η γιορτή που φεύγουν οι καλικάντζαροι γιατί φοβούνται την αγιαστούρα του παπά. Ο τρόμος τους αρχίζει από την παραμονή των Φώτων που γίνεται ο μικρός αγιασμός των παπάδων. Γι αυτό και το έθιμο του λαού λέει:

Στις πέντε του Γενάρη
Φεύγουν οι καλικάντζαροι

Αλλά ο μεγάλος τους τρόμος είναι τα Φώτα. Εκείνα τους αποδιώχνουν ολότελα. Φεύγουν τότε λέγοντας:

Φεύγετε να φεύγουμε
κι έφτασε ο τουρλόπαπας
με την αγιαστούρα του
και με τη βρεχτούρα του...

Η γιορτή των Φώτων λέγεται και πρωτάγιαστη, γιατί αγιαζουμε τα νερά.

Στην Κορώνη αυτή τη μέρα ανοίγουν τα κρασιά. Ρίχνουνε μάλιστα κι άγιασμα στα κρασοβάρελα.
[Πληροφορίες από το βιβλίο του Μιχ. Κ. Τσώλη, Γιορτές της Ρωμηοσύνης]

ΚΑΛΑΝΤΑ και ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ξέρεις ότι η ιστορία των τραγουδιών που ονομάζονται κάλαντα προχωρεί πολύ βαθιά στο παρελθόν και συνδέεται με την Αρχαία Ελλάδα; Βρήκαν, μάλιστα, αρχαία γραπτά κομμάτια παρόμοια με τα σημερινά κάλαντα.

Τα παιδιά της εποχής εκείνης κρατούσαν ομοίωμα καραβιού που παρίστανε τον ερχομό του θεού Διόνυσου. Άλλοτε κρατούσαν κλαδί ελιάς ή δάφνης στο οποίο κρεμούσαν κόκκινες και άσπρες κλωστές. Στις κλωστές έδεναν τις προσφορές των νοικοκύρηδων.

Ακόμη και σήμερα ξυπνάμε με το τριγωνάκι των παιδιών που "καλαντίζουν" από πόρτα σε πόρτα. Συχνά δεν καταλαβαίνουμε εντελώς τα λόγια των τραγουδιών. Οι στίχοι είναι φθαρμένοι, γιατί μας έρχονται από τα πολύ παλιά χρόνια. Η γλώσσα, σε πολλά σημεία, είναι βυζαντινή ή έχει στοιχεία από τον Πόντο ή την Καππαδοκία που διατηρήθηκαν σ' αυτά τα τραγούδια.

Κολέγιο Αθηνών Δημοτικό

Χριστουγεννιάτικα κάλαντα

Καλήν ημέραν άρχοντες,
αν είναι ορισμός σας,
Χριστού την θείαν Γέννησιν
να πω στ' αρχοντικό σας.

Χριστός γεννάται σήμερα
εν Βηθλεέμ τη πόλει.
Οι ουρανοί αγάλλονται
χαίρει η κτήσις όλη.

Εν τω σπηλαίω τίκτεται
εν φάτνη των αλόγων
ο Βασιλεύς των ουρανών
και Ποιητής των όλων.

Πλήθος αγγέλων ψάλλουσι
το "Δόξα εν υψίστοις".
Και τούτο άξιον εστί
η των ποιμένων πίστις.

Καλήν ημέραν άρχοντες,
αν είναι ορισμός σας,
Χριστού την θείαν Γέννησιν
να πω στ' αρχοντικό σας.

Χριστός γεννάται σήμερα
εν Βηθλεέμ τη πόλει.
Οι ουρανοί αγάλλονται
χαίρει η κτήσις όλη.

Εν τω σπηλαίω τίκτεται
εν φάτνη των αλόγων
ο Βασιλεύς των ουρανών
και Ποιητής των όλων.

Πλήθος αγγέλων ψάλλουσι
το "Δόξα εν υψίστοις".
Και τούτο άξιον εστί
η των ποιμένων πίστις.

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα

Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά,
ψιλή μου δενδρολιβανιά,
κι αρχή καλός μας χρόνος,
εκκλησιά με τ' άγιο θρόνο.

Αρχή που βγήκεν ο Χριστός,
άγιος και πνευματικός
στη γη να περπατήσει
και να μας καλοκαρδίσει.

Άγιος Βασίλης έρχεται
-άρχοντες τον κατέχετε
από την Καισαρεία
-είσαι αρχόντισσα κυρία.

Βαστάει εικόνα και χαρτί,
με τον Χριστό τον λυτρωτή
χαρτί και καλαμάρι,
δες και με το παληκάρι.

Κάλαντα των Φώτων

Σήμερα τα φώτα κι ο φωτισμός
η χαρά μεγάλη κι ο αγιασμός.
Κάτω στον Ιορδάνη τον ποταμό
κάθετ' η κυρά μας η Παναγιά.
'Όργανο βαστάει, κερί κρατεί
και τον Αϊ-Γιάννη παρακαλεί.
'Αϊ-Γιάννη αφέντη και βαπτιστή
βάπτισε κι εμένα Θεού παιδί.
Ν' ανεβώ επάνω στον ουρανό
να μαζέψω ρόδα και λίκανο.
Καλημέρα, καλημέρα,
Καλή σου μέρα αφέντη με την κυρά.

Άγια Νύχτα

'Αγια Νύχτα σε προσμένουν, με χαρά οι Χριστιανοί
και με πίστη ανυμνούμε, τον Θεό δοξολογούμε,
μ' ένα στόμα, μια φωνή. Ναι, με μια φωνή.

Η ψυχή μας φτερουγίζει πέρα στ' άγια τα βουνά,
όπου ψέλνουν οι αγγέλοι απ' τα ουράνια θεία μέλη,
στο Σωτήρα "Ωσαννά", ψέλνουν, "Ωσαννά".

Στης Βηθλεέμ ελάτε όλοι τα βουνά τα ιερά
και μ' ευλάβεια μεγάλη, κει που το άγιο φως προβάλλει
προσκυνήστε με χαρά. Ναι με μια χαρά.

Η "Άγια Νύχτα" είναι το πιο γνωστό χριστουγεννιάτικο τραγούδι σ' όλο τον κόσμο. Μεγάλοι συνθέτες όπως ο Βέρντι, ο Βάγκνερ, ο Πουτσίνι και άλλοι, το αναγνώρισαν σαν ένα βαθιά θρησκευτικό τραγούδι, με μια παράξενη δύναμη να φτάνει

κατευθείαν στις καρδιές των ανθρώπων. Κατά καιρούς έχουν πει πως η μελωδία είναι του Μότσαρτ ή του Χάιντ, ενώ άλλοι λένε πως είναι έργο του Μπετόβεν. Η αλήθεια είναι πως η "Άγια Νύχτα", που σήμερα τραγουδιέται σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, γεννήθηκε σ' ένα χωριουδάκι της Αυστρίας την παραμονή των Χριστουγέννων του 1818. Δημιουργοί του ήταν ο Γιόζεφ Μορ και ο Φραντς Γκρούμπερ.

Το έλατο

Αχ έλατο, αχ έλατο, μ' αρέσεις πως μ' αρέσεις!
[Τι ωραία την Πρωτοχρονιά
μας φέρνεις δώρα στα κλαδιά
αχ έλατο, αχ έλατο, μ' αρέσεις πως μ' αρέσεις!] (δισ)

Αχ έλατο, αχ έλατο, τι δίδαγμα η στολή σου!
[Ελπίδα εμπνέει σταθερή
και θάρρος πάντα στη ζωή
αχ έλατο, αχ έλατο, μ' αρέσεις πως μ' αρέσεις!] (δισ)

Αχ έλατο, αχ έλατο, τα πράσινά σου φύλλα!
[Τα. βγάζεις με καλοκαιριά
και τα φορείς με το χιονιά.
Αχ έλατο, αχ έλατο, τα πράσινά σου φύλλα!] (δισ)

Ο μικρός τυμπανιστής

Μου'παν έλα να πάμε να δεις,
Χριστός γεννήθηκε στην άκρη της γης.
Κι εγώ γυρεύω απόψε στον ουρανό
τ' αστέρι ψάχνω να βρω το φωτεινό,
ραπαπαπαμ, ραπαπαπαμ,
να με πάει στο μικρό βασιλιά,
πέρα μακριά.

Μες στη νύχτα παιδί μοναχό,
τι δώρο να του φέρω, που 'μαι φτωχό.
Φέρνω το τύμπανο που μόνο κρατώ,
τα κάλαντα να παίξω για το Χριστό,
ραπαπαπαμ, ραπαπαπαμ,
το πιο ωραίο τραγούδι θα πω,
για το Χριστό.

Μες τη φάτνη τα ζώα ξυπνούν
κι απέξω ταπεινά βοσκοί προσκυνούν.
Στης Παναγιάς κρυμμένο την αγκαλιά
χρυσό στεφάνι φως φορεί στα μαλλιά,
ραπαπαπαμ, ραπαπαπαμ,
σα με βλέπει, η καρδιά μου
χτυπά χαρωπά και μου γελά.